

Sosiaali- ja terveysministeriö

STM090:00/2018, STM/3291/2018

Vates-säätiön lausunto hallituksen esityksestä laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia kuntouttavasta työtoiminnasta niin, että kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä ja tuottamista koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin. Lisäksi lakiin lisättäisiin kuntouttavan työtoiminnan sisällön määrittelyä koskeva säännös.

Kuntoutus on asiakkaan näkökulmasta lähes aina moniammatillista eli eri alojen asiantuntijoiden tai organisaatioiden yhteistyötä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvat tarvitsevat aina enemmän tukea ja ohjausta ja näiden tarve on kiistaton. Myös lainsäädännössä on tuen ja ohjauksen saaminen varmistettava, jotta nykyistä suuremmalla osalla kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista olisi todellinen mahdollisuus jollain aikajaksolla, mahdollisesti vaihteittain, siirtyä avoimille työmarkkinoille.

Nykyisin kuntouttavaan työtoimintaan liittyviä palveluita ei saa hankkia yritykseltä. Sääntelyä on tarkoitus tarkentaa niin, että kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla henkilöllä annettava *tuki ja ohjaus* voitaisiin hankkia tätä palvelua tuottavalta yritykseltä tai yksityiseltä elinkeinonharjoittajalta.

Nykyisen lainsäädännön mukaan kunta voi erikseen sopia yhdistyksen, säätiön tai uskonnollisen yhdyskunnan kanssa siitä, että kunta hankkii niiltä työtoiminnan palveluita.

Yhteys aktivointisuunnitelman tekijätahon, työtoiminnan toteuttajan ja tukea ja ohjausta tuottavan organisaation välillä on toimittava saumattomasti. Tämä tarkoittanee sähköisten alustojen yhtenäistämistä niin, että sekä palvelun järjestäjällä ja palvelun tuottajilla on pääsy yhteisiin järjestelmiin.

Nykyisen lainsäädännön aikana on aktivointisuunnitelmaan ollut mahdollista kytkeä muita sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja koulutuspalveluita. Näitä palveluita on kokemusten perusteella hyödynnetty sattumanvaraisesti. Esityksessä todetaan, aiemman lain mukaisesti, että kuntouttavan työtoiminnan rinnalle voidaan liittää muita erilaisia palveluita ja tukitoimia, jotta henkilön työ- ja toimintakyky voitaisiin samalla arvioida mahdollisimman kattavasti. Kyse on myös siitä, että lain uudistamisessa nykyistä selkeämmin erotetaan toisistaan elämäntilannetta vahvistava kuntouttava työtoiminta ja työllistymiseen tavoitteellisesti tähtäävä kuntouttava työtoiminta.

Nykyistä mahdollistavaa lainsäädäntöä on tämän asian kohdalla tulkittu liian väljästi. Palvelukokonaisuus pitää rakentaa tiukemmin työelämävalmiuksia kohentavaksi, mikäli halutaan että kuntouttavasta työtoiminnasta todella vaihteittain siirrytään lähemmäs avoimia työmarkkinoita.

Kuntouttavassa työtoiminnassa olevien henkilöiden työllistymisen näkökulmasta erityisen merkittävää on se, minkälaisella osaamisella tukea ja ohjausta tarjotaan. Marraskuussa 2018 julkaistussa Raija Kerättären ja Tuija Oivon selvityksessä Osatyökykyisten reitit työllisyyteen todettiin, että työvoiman palvelukeskusten asiakkaissa on paljon kehitysvammaisia ihmisiä, joiden kehitysvammaa ei ole aiemmin diagnosoitu. Voi siis olettaa, että heitä sekä muita oppimisvaikeuksia omaavia ihmisiä ohjautuu hyvin todennäköisesti myös kuntouttavaan työtoimintaan.

Tarjottavan tuen ja ohjauksen tulee sisältää riittävää arviointiosaamista ja arviointimenetelmien käyttöä. Työllistymiseen tähtäävän kuntouttavan työtoiminnan toteuttamiseen tarvitaan valmentajia, joilla on kyky tunnistaa asiakkaiden vahvuuksia ja vahvistaa ihmisten voimavaroja, sekä siten edistää heidän työllistymistään. Palvelun järjestäjällä pitää olla erityinen vastuu siitä, että hankittava tuki- ja ohjauspalvelu on riittävän korkeatasoista ja täyttää yhteiset laatuksiteerit.

Laatukriteerien määrittely tulee tehdä pikaisesti ottaen huomioon myös yhteisöllisyyden, osallisuuden lisäämisen sekä palvelujen saavutettavuuden näkökulmat.

Sosiaalihuoltolaissa ja laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista säädetään sosiaalihuollon toteuttamisen keskeisistä periaatteista. Nämä periaatteet koskevat myös kuntouttavaa työtoimintaa. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaalla on oikeus saada palvelun toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Tästä seuraa, että **palvelun tuottajan on sosiaalihuoltolain 47 § mukaisesti laadittava omavalvontasuunnitelma sosiaalihuollon laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi.** Tämä otettaneen huomioon myös nyt lausunnolla olevan lain tarkennuksissa.

Se, että tuki- ja ohjauspalvelut avataan myös yksityiselle sektorille **ei saa johtaa siihen, että ammattitaitoiset kolmannen sektorin toimijat putoavat kokonaan tuki- ja ohjauspalvelujen tuottajakentältä.** Tältä osin lakiesityksessä on vahva liittymäpinta valmistelussa olevaan lakiin julkisista työvoima- ja yrityspalveluista sekä lakiin julkisista rekrytointi- ja osaamispalveluista, kuten myös kuntoutuskomitean mietinnön ehdotukseen nro 23, liittyen terveydenhuoltolain uudistamiseen.

Tämän lausunnon valmisteluun on osallistunut Kuntoutussäätiö sr, Kehitysvammaliitto, Puustellin Tuki ry sekä kommentteja on saatu muilta Vates-säätiön taustayhteisöiltä.

Helsingissä 14. päivänä joulukuuta 2018

Jaana Pakarinen
Säätiön johtaja
Vates-säätiö sr.